

מאת א. האופטמן

השלמות – ל "חוויות שזוכרים"

מוניש

בירקנטל, אישיות מאוד מעניינת עם ניגודים פנימיים רבים באופי; לפעמים "לא מקובלים על הדעת". מצד אחד – קומוניסט "שרוף" ללא כל היסוס עם אימרות סטלניסטיות כגון: "המטרה מצדיקה את כל האמצעים" יש להקריב את הכל על מזבח הצדק האבסולוטי – ציטוטי של מרקס, אנגלס, לנין וסטלין – מאידך האיש היה בעל תרבות רחבה – השכלה הומנית ביותר עם ידע פנומנליים ושמיעה אבסולוטית במוסיקה. הוא היה מסוגל לבצע אריה אופראית בתוך המחפרה בשעת ה"פנאי" – כבר בשעה ארבע בבוקר. ממנו למדתי מנגינות של אריות אותן אני זוכר גם היום.

במחשבה שנייה אפשר להגיד שאלה לא היו ניגודים, ההיפך הוא הנכון. כל הקומוניסטים המשוכנעים היו כאלה. גם באופיו היה מופנם, שתקן, רק עיניים בגדו בו. הן דברו בהבעה מלאה, הבעה על המתרחש בתוכו. איש לא ידע על עברו המשפחתי, ביער הוא היה בודד כמו רוב דרי היער. הוא לא נידב מידע על עצמו – כנראה גם חלק מ"הקונספירציה" הקומוניסטית. גבר גבוה, מרשים, משהוא בעיניים שלו מנעה האפשרות להגדירו – נאה. העיניים היו מיוחדות - שתי נקודות שחורות עגולות - כפתורים במרכז העיניים אשר אף פעם לא היו במצב שקט. הן נעו ללא הפסקה לכל הצדדים כשלב גנב התרד כל הזמן שיתפס. קשה היה ליצור קשר עין בזמן שיחה. הפנים וכל הגוף היו במצב יציב מאוזן, רק העיניים... בסופו של דבר מה כבר אפשר לבוא בטענות לאדם במצבים כאלה? ובכל זאת הוא הסתכל לצדדים כמו זאב. הנני רוצה לתאר מקרה מיוחד הקשור במוניש שהשאיר עלי, כמו על כולם רושם קשה ביותר.

כל התבנית הכלכלית של החיים שלנו ביער היתה מבוססת על עיקרון של ברזל בו כל אחד אשר הצטרף לקבוצה שלנו חייב היה להעביר את כל דברי הערך כגון שעוני יד, תכשיטים (טבעות, עגילים) לקופה כללית. גישה זו אמורה הייתה להבטיח אפשרות לרכישה מירבית של מזון. אגירה של האוכל שירתה את המטרה של כולנו – להאריך עד כמה שאפשר את היותנו ביער – הרי אף אחד לא היה יכול לנבא באוגוסט 43 כמה זמן המלחמה תימשך. העיקרון היה מוצדק מבחינת הכלל, ולכן מיד עם כניסת אנשים למחפרה, גם הבגדים הפסיקו להיות דבר פרטי כל אחד מאתנו היה יכול להשתמש בהם. זה גם מנע אפשרות של הסתרת דברי ערך בתוך הלבוש.

ככל זה היתה תאוריה בעיניים של רובינו - לא אצל מוניש! הוא עמד על העיקרון ודרש מכל אחד למלא אחריו .

היתה אצלו אישה אצילת נפש - אדה - אותה כולנו כבדנו מאוד . האישיות שלה גרמה לכך שאנשים התיבשו בחברתה להתנהג בצורה לא ראויה ; אישה צנומה , חלשה אבל אפשר לאמת בביטחון מלא שאדה תרמה חלק גדול להישרדות שלנו .

אצלה קרתה טרגדיה אישית נוראית אפילו על רקע של כיבוש הגרמני . בעלה - פלון - היה גבר מאוד חיובי , חם נישאו בגיל מאוחר . ממש לפני הכיבוש נולד להם ילד קטן אותו הפולנים מסרו למשפחה פולנית על מנת להסתירו תמורת כסף רב . פלון היה מנהל עבודה ראשי של העובדים היהודים . הגרמנים המקומיים העריכו אותו . כפי שזה נראה הוא היה תאיש האחרון אותו הגרמנים רצו לחסל . קרה דבר נורא - פלון שבר רגל בזמן עבודה ונשאר במחנה . במקרה באותו יום לגסטפו חסרו יהודים לחשלים את הנורמה לגירוש וכרגיל נכנסו למחנה ולקחו את פלון עם הרגל בנכס לטרנספורט . בדרך לרכבת הם חיטלו אותו . זה נודע לאדה רק בערב כשהביאו את גופתו למחנה . קשה לתאר את הכאב והצער אותם אדה עברה .

חוזר למקרה של מוניש : בשעות הבוקר המוקדמות כשבחוץ השחר רק החל להפציע הגענו עם אדה למחפזה והיא עברה את מסירת דברי הערך בצורה מחוגגת עם כבוד עצמי ועם הבנה . בסוף היא ביקשה להשאיר על האצבע את טבעת הנישואין שלה לזכר בעלה היקר לה כל כך . רק מוניש הוצקש שהיא תיתן את הטבעת גם . היא ניסתה לעמוד על שלה ואמרה שהטבעת לא יורדת מהאצבע צפוף מדי ואז מוניש פלט - אנו נוירד אותה ביחד עם האצבע - והסתלק וצידה מהמקום . אדה פרצה בבכי מר . כמה שביקשנו להרגיע אותה , כביכול אף אחד לא התכוון ברצינות מוניש סתם פלט איזולת - זה לא עזר , היא המשיכה לבכות עוד זמן רב .

אפילו : אדה מסכנה לא שכחה את מוניש כל חייה , גם אנחנו . אסון נוסף ירד עליה לאחר השיחרור , כשבאה לפולני לבקש את ילדה הקטן והיקר כל כך נאמר לה על ידי השכנים שהפולני מסר את הילד לגרמנים והסתלק לפולין , כדרכם של יתר הפולנים . אדה היתה אישה חזקה מאוד , אף פעם לא דיברה על האסונות שלה . תמיד קיבלה אותנו עם חיוך מאוחר יותר בדירתה הקטנה ברמת אביב . הכוס תה עם הניחוח המיוחד בליווי עוגיות טעימות -

עבודה עצמית – תמיד הוגש לכל אחד , במיוחד בשבילינו עם מוטיה כשהיינו מבקרים אותה עם נשותינו אורח נהדרת שררה בחלל הצנוע בדירתה .
אדת התחנתה אחרי המלחמה עם אדק ואחרי מותו היא ה"חזקה" המשיכה באריכת ימים מעל גיל מאה בראש צלול כמעט עד הסוף .
מוניש נלקח לפלשוב ב- 13 באפריל 1944 ביחד עם יתר החבורה – חונה , מוטיה וקהנה – ולאחר שהעבירו אותו למטהאוזן מחנה הרבה יותר קשה , הוא חלה ובאחת הסלקציות הוא חוסל ביחד עם אלפים נוספים מבני עמנו –
יהא זכרם ברוך לנצח .

תל – אביב

1 ביולי 2008

